

Skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer

Vejledning til lov og bekendtgørelse

- Lov om de gymnasiale uddannelser § 1, § 29 og § 30

*Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Gymnasiekontoret, august 2019*

Indholdsfortegnelse

1.	Elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer	2
1.2.	Tilrettelæggelse	2
2.	Kompetenceområder.....	3
2.1.	Korrekt skriftlig fremstilling.....	3
2.2.	Kritisk bearbejdning af viden	3
2.3.	Selvstændighed og vedholdenhed.....	3
3.	Organisering	4
4.	Evaluerings	4

1. Elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer

Udviklingen af elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer står centralt i alle de gymnasiale uddannelser. Elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer er tæt knyttet til arbejdet i de enkelte fag og de faglige forløb organiseret som faglige samspil, der især vedrører fx studieområdet og studieområdeprojektet på htx og hhx, studieretningsprojektet på stx og den større skriftlige opgave på hf.

Elevernes almene studiekompetencer skal forberede eleverne til videregående uddannelse. Målet er, at eleverne får indsigt i og lærer at anvende en videnskabelig praksis med fokus på kritisk bearbejdning af viden. Eleverne skal lære at indgå i et studiemiljø, hvor kravene til selvstændighed, vedholdenhed, samarbejde og sans for at opsøge viden er centrale.

I det skriftlige arbejde møder eleverne forskellige former for faglig formidling i både enkeltfaglige sammenhænge og i de faglige samspil. Dette styrker elevernes bevidsthed om de enkelte fags traditioner og faglige diskurser og bidrager derved til at udvikle elevernes almene studiekompetencer.

Som en del af de skriftlige kompetencer bevidstgøres eleverne om den akademiske skrivnings krav til fx argumentation, faglig begrebsbrug, sproglig præcision, citater, dokumentation og henvisning, hensigtsmæssig disponering med indledning og konklusion samt metakommunikation, især om metodebrug og materialerelevans. Det styrker samtidig deres almene studiekompetencer, at de i fagene og de faglige samspil besvarer forskellige typer af opgaver med fagspecifikke genrekrav, som de vil møde senere i deres uddannelsesforløb.

1.2. Tilrettelæggelse

I arbejdet med udviklingen af elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer planlægger institutionen en tydelig progression.

I begyndelsen af uddannelsesforløbet kan det indenfor det skriftlige arbejde være oplagt at arbejde med kortere tekster eller delelementer af længere tekster, hvorefter der senere i forløbet kan arbejdes med længere og mere komplekse tekstgenrer.

Tilsvarende kan det være en god ide at starte med at lade eleverne besvare stillede opgaver for siden at lade eleverne selvstændigt udarbejde problemformuleringer. Det er vigtigt, at der i tilrettelæggelsen af arbejdet med elevernes skriftlige kompetencer både arbejdes med skrivning som målbar dokumentation af basale og studieforberedende færdigheder og som redskab for udforskning, udvikling, kreativitet og fordybelse. Det er oplagt, at de større skriftlige opgaver har en central rolle i udviklingen af elevernes almene studiekompetencer.

Det skriftlige arbejde skal give eleverne viden om og mulighed for at afprøve skriveprocessen som cirkulær, dvs. i en fortsat bevægelse mellem idéfase, formgivningsfase og præsentationsfase. I den forbindelse udvikler de samtidig erfaring med formativ evaluering i de forskellige faser og i arbejdet med tekstrevision. I den forbindelse er vigtigt at være opmærksom på, hvordan de obligatoriske skriftlighedsforløb i dansk (htx, hhx, stx, hf) kan understøtte dette arbejde.

Elevernes almene studiekompetencer styrkes bl.a. gennem undervisningens tilrettelæggelse med variation og progression i arbejdsformer. Det kan fx gå fra mindre og bundne opgaver til større og mere selvstændige projekter, hvor eleverne selvstændigt skal opsøge, indsamle og kritisk bearbejde viden.

2. Kompetenceområder

2.1. Korrekt skriftlig fremstilling

Eleverne skal beherske normerne for skriftlig korrekthed, således at de kan formidle deres faglige viden med blik for indhold, udtryk og sammenhæng. Det er vigtigt, at eleverne bevidstgøres om, hvilken betydning fx sproglige normer har for forståelsen af tekster. Her kan eleverne i de enkelte fag arbejde med eksempler på faglig formidling i forskellige sammenhænge fx rapporter overfor mere populærvidenskabelige artikler. Det øger elevernes forståelse for, at valget af udtryk har stor betydning for det indhold, de vil formidle, og den modtager, de ønsker at henvende sig til. Som en del af arbejdet med elevernes skriftlige fremstilling indgår også forløb i dansk A (htx, hhx, stx, hf), hvor fokus er på at udvikle elevernes udtryksfærdigheder. Alle fag bidrager til udviklingen af elevernes skriftlige kompetencer, og det er derfor vigtigt, at den enkelte institution er opmærksom på, hvordan arbejdet med den skriftlige fremstilling kan understøttes ved hjælp af en progressionsplan, således at det er muligt løbende at følge op på arbejdet i de enkelte fag.

2.2. Kritisk bearbejdning af viden

Som en del af uddannelsesforløbet skal eleverne arbejde med kritisk bearbejdning af viden. Dette kan både foregå som en del af det skriftlige og mundtlige arbejde. Formålet er at understøtte elevernes almene studiekompetencer, således at de bliver klar til en videregående uddannelse. Det er særligt i forbindelse med de større skriftlige opgaver, hvor eleverne ofte selvstændigt indsamler empiri eller fordyber sig i teori, at eleverne foretager en kritisk bearbejdning af materialet, så det kan indgå som en del af deres opgave. Det vil som oftest ske med vejledning fra en lærer. Det giver mulighed for at arbejde med en tydelig progression fra elevens egne indledende overvejelser på baggrund af materiale stillet til rådighed af læreren og til mere selvstændig kritisk bearbejdning af materiale, som eleven selv har fundet.

Elevernes arbejde med kritisk bearbejdning af viden understøttes også andre steder i de enkelte fag, når eleverne fx indsamler empiri, laver forsøg i laboratoriet, er kreative og innovative eller arbejder med materialeanalyse på baggrund af teoretiske overvejelser. Her er det vigtigt, at eleverne igen bevidstgøres om de metodiske tilgange, der ligger bag, så de får mulighed for at overføre disse overvejelser til andre fag og faglige samspil.

Det er vigtigt, at eleverne tidligt bevidstgøres om, hvordan kritisk bearbejdning af teoretisk materiale eller empirisk undersøgelse er grundlæggende for den videnskabelige praksis for derigennem at styrke elevernes almene studiekompetencer.

2.3. Selvstændighed og vedholdenhed

Arbejdet med udvikling af elevernes skriftlige kompetencer understøtter grundlæggende almene studiekompetencer som selvstændighed og vedholdenhed, der er vigtige for at kunne gennemføre videregående uddannelse. Formålet er at gøre eleverne bevidste om, at de selvstændigt skal kunne træffe valg, foretage prioriteringer og lignende.

Eleverne skal igennem uddannelsesforløbet understøttes i at udvikle deres selvstændighed, således at det understøtter deres studiekompetencer og almene dannelse. Der kan være tale om konkrete undervisningsaktiviteter, fx projektarbejde i grupper, selvstændige oplæg og større skriftlige opgaver, men eleverne kan også udvikle deres selvstændighed gennem elevrådsarbejde, samarbejde med eksterne partnere eller andre organiserede aktiviteter, hvor eleverne står på egne ben.

Elevernes vedholdenhed er ligeledes et vigtigt element i de almene studiekompetencer. Målet er, at eleverne skal bevidstgøres om, at vedholdenhed kan understøtte den enkelte elevs faglige udvikling. Skolen kan blandt andet understøtte dette område gennem deres studie- og ordensregler ved at fokusere på, hvad der skaber et godt undervisningsmiljø og ved at følge den enkelte elevs trivsel og faglige udvikling.

3. Organisering

Institutionens leder tilrettelægger arbejdet med elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer. Det er oplagt, at der udarbejdes en progressionsplan, som sikrer en sammenhæng i dette arbejde. Den kan både indeholde konkrete krav til kompetenceområder, som de enkelte fag tager sig af, og andre krav som opfyldes i enten de faglige samspil eller som enkeltstående kursusforløb/kursusdage, som eleverne deltager i som en del af undervisningen.

4. Evaluering

Der følges løbende op på elevernes skriftlige kompetencer og almene studiekompetencer. Særligt på det skriftlige område er det vigtigt, at skolen som en del af en progressionsplan har medtænkt løbende fremadrettet evaluering. I forbindelse med de større skriftlige opgaver er det centralt, at eleverne har tilegnet sig almene studiekompetencer. Elevernes skriftlige kompetencer indgår desuden som en del af de faglige mål og udgør således centrale vurderingskriterier.